

Programma van maatregelen Aalter – Sint-Jozefstraat

Natasja Reyns

Temse
2019

Gemotiveerd advies

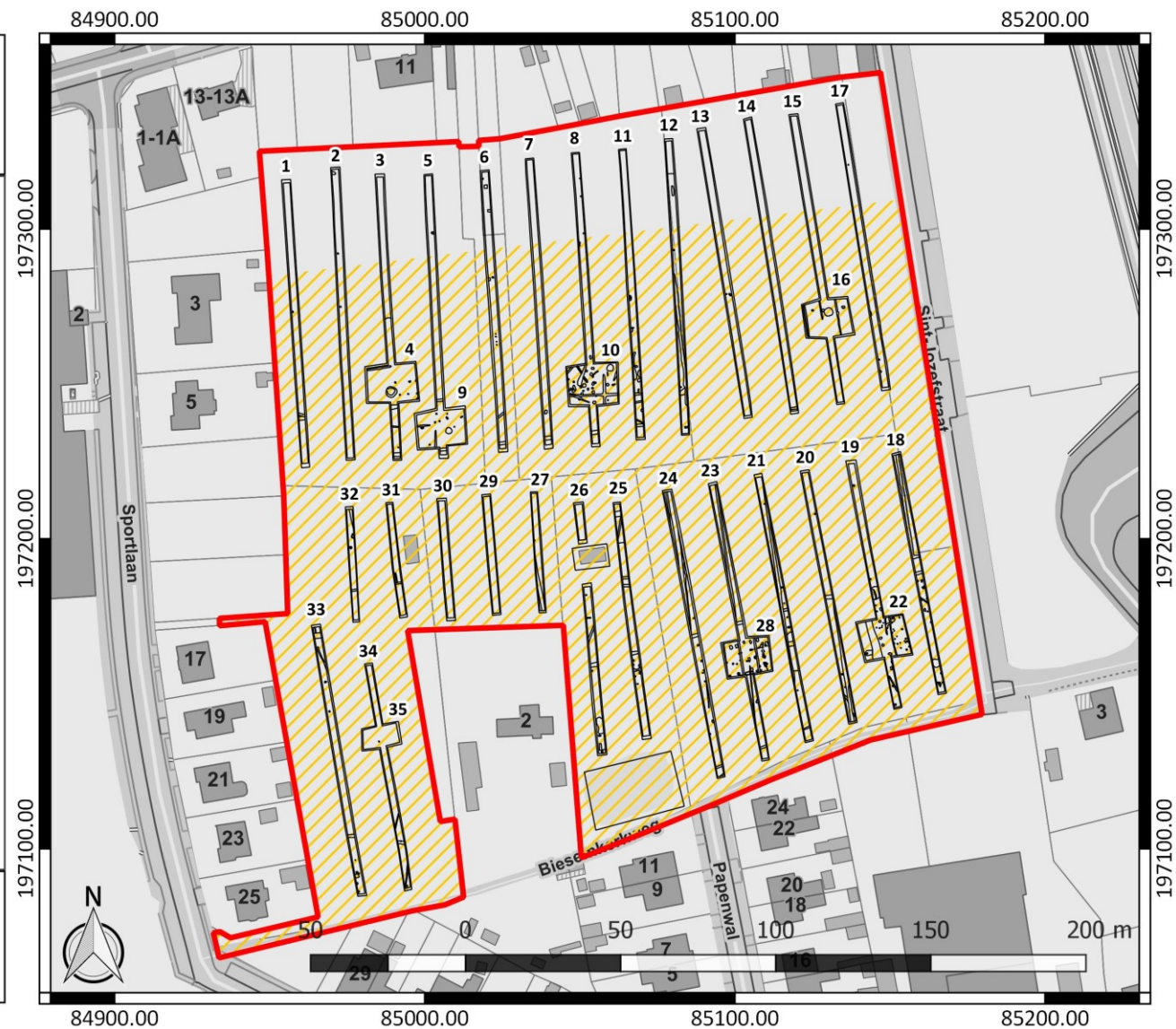
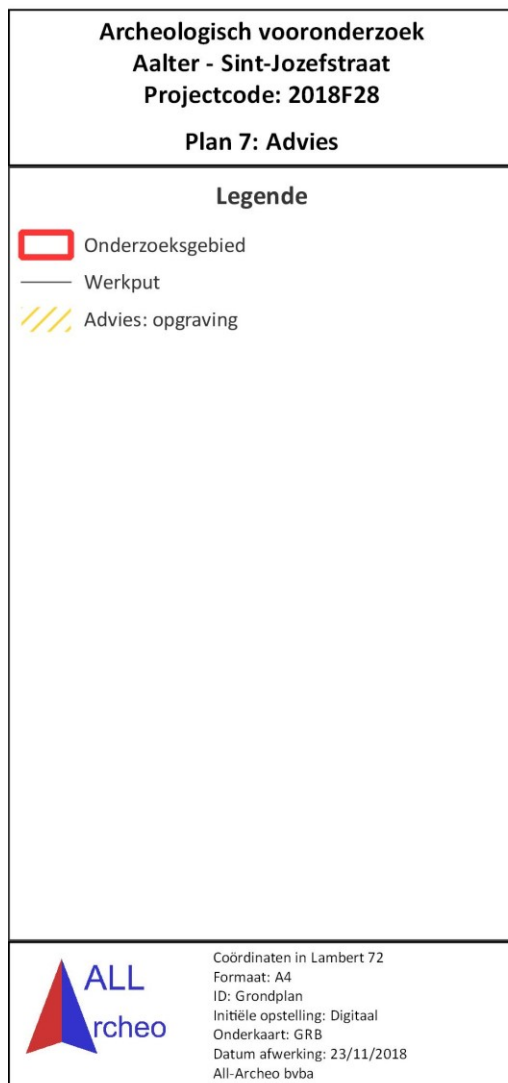
Het was mogelijk om al het vooronderzoek uit te voeren dat noodzakelijk is om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en de waarde van het archeologische erfgoed. Het uitgevoerde vooronderzoek omvat een proefsleuvenonderzoek (projectcode 2018F28) en een verkennend archeologisch booronderzoek (projectcode 2019C121).

Een bureauonderzoek (projectcode: 2016H192) gaf aan dat het onderzoeksgebied gelegen is op een gunstige locatie, meer bepaald op de zuidelijke helling van een zandrug, in de buurt van de Keutelbeek. Het terrein bevindt zich niet ver van de dorpskern van Aalter, die terug gaat tot de vroege middeleeuwen. De omgeving van het onderzoeksgebied is bovendien rijk aan gekende archeologische waarden, die dateren uit de , de metaaltijden, de Romeinse tijd, de middeleeuwen, de nieuwe en nieuwste tijd. Dit werd verder onderzocht aan de hand van een proefsleuvenonderzoek.

Binnen het onderzoeksgebied werd een bewoningssite uit de ijzertijd tot de Romeinse tijd vastgesteld. Er zijn verschillende aanwijzingen dat er sprake is van meerdere erven, met gebouwplattegronden, waterputten en gerelateerde structuren. Gezien de omvang van de vindplaats is de aanwezigheid van sporen uit andere periodes of gerelateerd aan andere activiteiten op dit moment nog niet uit te sluiten. Er is namelijk sprake van een hoge densiteit aan sporen. Aan de hand van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek werd slechts een percentage van het volledige terrein onderzocht. Plaatselijk waren veel vondsten aanwezig, waaronder ook veel bouwmaterialen. Gezien de aanwezigheid van een waardevolle archeologische vindplaats op het terrein, is bijkomend onderzoek nodig, in de vorm van een opgraving. Bewaring van de resten in situ blijkt niet mogelijk wanneer de geplande werken uitgevoerd worden op het terrein. Enkel in het uiterste noorden van het onderzoeksgebied is er een zone aanwezig met een te beperkt archeologisch potentieel om de uitvoering van een opgraving te verantwoorden. In deze zone is de bodem te ernstig verstoord door erosie en werden geen relevante archeologische sporen aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Het betreft een zone van ca. 3,775 ha die opgegraven moet worden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd centraal binnen het onderzoeksgebied een depressie aangetroffen. Colluviale en/of alluviale afzettingen hadden ervoor gezorgd dat de onderliggende podzolbodem goed bewaard bleef. Hierin kon mogelijk een steentijd artefactensite aanwezig zijn. Dit werd verder onderzocht door middel van een verkennend archeologisch booronderzoek. De aanwezigheid en de goede bewaring van de podzolbodem werden tijdens dit onderzoek bevestigd. Het onderzoek leverde echter geen vondsten op die wijzen op de aanwezigheid van een steentijd artefactensite. De kans dat een goed bewaarde steentijd artefactensite aanwezig is op het terrein is dus klein.

Naar aanleiding van de resultaten van het uitgevoerde vooronderzoek werd een programma van maatregelen opgemaakt voor een archeologische opgraving.

Figuur 1: Overzicht van de nodig geachte maatregelen met aanduiding van de zone waar verder archeologisch onderzoek nodig geacht wordt, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Programma van maatregelen voor een archeologische opgraving

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het doel van het onderzoek is het exploiteren van het aanwezige potentieel aan kennisvermeerdering.

Dit kan door middel van volgende onderzoeksvragen:

- Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen archeologische resten?
- Wat is de omvang en ruimtelijke structuur van de aangetroffen bewoning? Gaat het telkens om één of meerdere erven en is er sprake van een fasering? Welke elementen omvatten de erven en hoe zijn ze gestructureerd (in de verschillende fasen)?
- In hoeverre kunnen gebouwplattegronden herkend worden en kunnen uitspraken gedaan worden met betrekking tot de plattegrondtypes en functionele en constructieve aspecten per fase? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
- Hoe past de bewoning binnen het regionale landschap uit de geattesteerde perioden? Zijn ze vergelijkbaar of wijzen de resultaten op een specifieke functie of specifieke omstandigheden?
- Zijn er funeraire resten aanwezig op de vindplaats en wat is de aard ervan?
- Tot welk vondsttypes of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?
- Wat kan op basis van het sporenbestand gezegd worden over de datering van de nederzetting, de functie van de site, de materiële cultuur en de bestaanseconomie van de nederzetting?
- Welke analyses dienen uitgevoerd te worden om de kennis over (dit deel) van de site en in bredere zin de regio te verfijnen en/of bij te stellen?
- Welke conserveringsmaatregelen moeten genomen worden om een goede bewaring en toekomstig onderzoek te garanderen?
- Strekt de vindplaats zich nog uit naar aanpalende percelen die niet tot de verkaveling behoren?
- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen de bestaande archeologische kennis van de regio?

Onderzoeksstrategie en methode en technieken

Het betreft een site zonder complexe verticale stratigrafie. De zones voor opgraving worden onderzocht aan de hand van een vlakdekkende opgraving. Het staat de vergunninghouder vrij om te bepalen of de opgraving zal gebeuren in één of meerdere opgravingsputten. De omvang van iedere put/ieder vlak is dusdanig dat er een goed ruimtelijk inzicht is en dat alle plannen naadloos aansluiten tot één overzichtelijk plan van het hele terrein. Wanneer gebouwplattegronden gedeeltelijk buiten het vlak van de aangelegde werkput liggen, dient de werkput uitgebreid te worden om de structuren in één geheel te kunnen onderzoeken. Daarbij dienen de grenzen van het onderzoeksgebied echter wel gerespecteerd te worden.

Binnen een groot deel van het onderzoeksgebied is sprake van één relevant archeologisch niveau. Plaatselijk, ter hoogte van de resten van de goed bewaarde podzolbodem, kan het zijn dat het vlak nog een keer verdiept moet worden. Sporen waren er aan het vlak te zien op de overgang van het colluvium naar de podzolbodem. Waar de A-horizont van de podzolbodem nog bewaard gebleven is of waar een moeilijk leesbare B horizont aanwezig is, dient die zone na onderzoek van het eerste archeologische vlak nog laagsgewijs verdiept te worden tot op de bovenzijde van de C-horizont om er zeker van te zijn dat alle relevante archeologische sporen onderzocht werden.

Er moeten ook maatregelen genomen worden tegen overlast door regen- en/of grondwater. De maatregelen mogen niet schadelijk zijn voor het bodemarchief. Voorafgaand aan het vlakdekkend onderzoek wordt het peil van de grondwatertafel bepaald. Desgevallend worden de nodige maatregelen genomen zodat de opgraving kwalitatief kan uitgevoerd worden.

Staalname en conservatie

Tijdens de opgraving dient een zo volledig mogelijke inzameling en registratie van natuurwetenschappelijke vondsten en een adequate staalname voor natuurwetenschappelijk onderzoek plaats te vinden, die een kwaliteitsvolle basis bieden om een assessment en eventuele verwerking en vervolgonderzoek uit te voeren. Verder dienen ze kwaliteitsvolle analyses aan te leveren die vanuit natuurwetenschappelijke gegevens de archeologische interpretatie ondersteunen en versterken. De methode dient te voldoen aan de bepalingen van hoofdstuk 20 uit de Code van Goede Praktijk. De methode met betrekking tot de toepassing van conservatie dient te voldoen aan de bepalingen in Deel 4 van de Code van Goede Praktijk.

Staalname spitst zich toe op de mogelijkheden voor het verfijnen van de datering van de aangetroffen sporen, bijvoorbeeld aan de hand van dendrochronologie en ¹⁴C-datering. Anderzijds dienen ook stalen genomen te worden die een antwoord kunnen bieden op onderzoeksvragen met betrekking tot het landschap waarin de sporen te situeren waren (onderzoek van pollen, botanische macroresten, ...). Bij het aantreffen van waterputten en/of diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternamen. Beerputten en afvalkuilen worden bemonsterd en gezeefd met het oog op de analyse van het consumptiepatroon.

Wanneer begravingssporen worden aangetroffen, is de kans reëel dat bijgaven aangetroffen worden, die in aanmerking komen voor conservatie. Ook door de aanwezigheid van contexten met natte bewaringsomstandigheden dient er rekening mee gehouden te worden dat organische vondsten bewaard gebleven kunnen zijn. Of conservatie noodzakelijk of wenselijk is, moet blijken uit het conservatie assessment in het kader van de opgraving.

Omvang en criteria

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van het assessment beantwoord zijn.

Schatting duur

Een schatting van de duur werd overgemaakt aan de initiatiefnemer. Op vraag van de initiatiefnemer wordt de opgestelde schatting van de duur hier niet weergegeven om geen benchmark te creëren in het kader van de gunning van de uitvoering van de opgraving. De schatting van de duur is wel opgenomen in bijgevoegde privacyfiche.

Er wordt een intensief onderzoek verwacht. Er is de hoge densiteit aan sporen, de verwachte aanwezigheid van verschillende structuren en waterputten, de plaatselijk relatief grote diepte waarop het vlak aangelegd moet worden en ook het feit dat het vlak ter hoogte van de

podzolbodem na onderzoek van het eerste aangelegd vlak plaatselijk nog verdiept moet worden tot op de C-horizont in geval van een slechte leesbaarheid van de bodem.

Kostenraming

Een kostenraming werd overgemaakt aan de initiatiefnemer. Op vraag van de initiatiefnemer wordt de opgestelde kostenraming hier niet weergegeven om geen benchmark te creëren in het kader van de gunning van de uitvoering van de opgraving. De kostenraming is wel opgenomen in bijgevoegde privacyfiche.

Noodzakelijke competenties

De actoren die betrokken moeten worden bij de uitvoering van de archeologische opgraving zijn:

- Een veldwerkleider met 240 werkdagen opgravingservaring op landelijke sites, waarvan minimaal 120 op sites uit de Romeinse tijd.
- Een assistent-archeoloog met opgravingservaring op landelijke sites, waarvan minimaal 60 werkdagen op sites uit de Romeinse tijd.
- Twee medewerkers

De inzet van een aardkundige wordt niet nodig geacht, omdat er voldoende inzicht in de bodemopbouw is op basis van het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek. Toch is de inzet van een aardkundige wel te overwegen bij de aanleg van het vlak centraal op het terrein, ter hoogte van de depressie die opgevuld is met colluvium. Tijdens de opgraving is het verder ook mogelijk dat de inzet van een conservator, een natuurwetenschapper, een fysisch antropoloog of een materiaaldeskundige nodig blijkt. In dat geval dienen de desbetreffende actoren betrokken te worden bij de uitvoering van het onderzoek.

Bij natuurwetenschappelijk onderzoek worden minstens de natuurwetenschapper en de veldwerkleider ingezet. Bij het assessment bij opgravingen worden minstens de erkende archeoloog en de veldwerkleider ingezet. De materiaaldeskundige, natuurwetenschapper, fysisch antropoloog en conservator worden betrokken indien de situaties zich voordoen waar zij voor verantwoordelijk zijn of in gespecialiseerd zijn. Bij de rapportering over de opgraving worden minstens de erkende archeoloog en de veldwerkleider ingezet. Bij de conservatie en langdurige bewaring worden minstens de conservator, de veldwerkleider en de erkende archeoloog ingezet.

Risicofactoren

Mogelijk zijn sporen aanwezig die reiken tot onder de grondwatertafel. Wanneer uit boringen blijkt dat sporen zich meer dan 30 cm onder de grondwatertafel bevinden, dienen deze met bemaling te worden opgegraven. In zones waar bemaling een schaderisico impliceert, wordt de haalbaarheid voorafgaand afgetoetst d.m.v. een risico-analyse. Bij de plaatsing ervan wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van het bodemarchief en de op te graven zones.

Bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble

Met betrekking tot het bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble dat het resultaat is van de archeologische opgraving wordt een overdracht voorgesteld aan het Onroerenderfgoeddepot Provinciaal ErfgoedCentrum, Lotharingenstraat 1, 9700 Ename (Oudenaarde).

Bij een groot deel van de archeologische vondsten wordt verwacht dat conservatie hoogstwaarschijnlijk niet aangewezen is op basis van de goede bewaringstoestand. Bij langdurige bewaring dienen vooral schommelingen in temperatuur en relatieve luchtvochtigheid vermeden te worden door bewaring in een geschikte omgeving. Wel dient rekening gehouden te worden met het feit dat organische voorwerpen aangetroffen kunnen worden, omwille van de verwachte

aanwezigheid van natte vondstcontexten. Hierbij kan conservatie in functie van het onderzoek of stabiliserende conservatie aan de orde zijn, om de voorwerpen te kunnen onderzoeken en om een artefact stabiel te kunnen bewaren en hanteren.